

31-03-2022

Høvundar:

Copenhagen Economics (CE)

Christian Jervelund

Neil Gallagher

Karoline Thor

og

Magnus S. Petersen, løgf.

**Viðmerkingar til
eftirmetingarfrágreiðingina
frá 3. mars 2022**

Inngangur

Copenhagen Economics og Magnus S. Petersen lótu 1. februar 2022 nevndarformonnunum í P/f Føroya Tele og P/f Net, ávikavist Bjarna Arnason og Hákuni Steingrímsson, frágreiðingina ”*Greining av meira sundurskiljing av Føroya Tele*”.

Sambært útbjóðingartilfarinum er m.a. ávíst hetta viðvíkjandi mannagongdini í tilgongdini:

Til tess at tryggja óhefta og sakliga viðgerð verður arbeiðið skipað soleiðis, at eitt ráðgevandi toymi verður valt til at greiða frágreiðingina úr hondum, og eitt annað toymi verður valt til at meta um (review) frágreiðingina eftir teirri lýstu arbeiðsuppgávuni.

Til eftirmetingartoymið vórðu valdir Annfinn V. Hansen, advokatur, Klaus Rasmussen, statsaut. grannskoðari, og Árni Jacobsen, ráðgevandi verkfrøðingur.

Eftirmetingartoymið hevur 3. mars 2022 tilevnað sína meting, sum teir kallaðu: ’*Eftirmeting av frágreiðingini: Greining av meira sundurskiljing av Føroya Tele*’. Eftirmetingin bleiv latin Copenhagen Economics og Magnusi S. Petersen um teldupost tann 8. mars 2022, send frá teimum báðum nevndarformonnunum.

Niðanfyrirstandandi eru sostatt okkara viðmerkingar til eftirmetingarfrágreiðingina frá 3. mars.

Alment

Metingartoymið gevur sær yvirskipað far um hetta:

- ”*Viðv. háttalag hevur Copenhagen Economics uppsett eitt modell fyri, hvørjar treytir skulu vera uppfyltar fyri at røkka málinum. Modellið er skilvíst uppsett og fevnir um týðningarmikil og viðkomandi viðurskipti.*”
- ”*Vit halda eisini, at háttalagið hóskar til endamálið, og at greiningin, sum er gjørd, kann vera grundarlag undir teimum nevndu niðurstøðunum.*”

- *”Greiningin er sum heild nøktandi.”*

Metingartoymið skrifvar tó eisini hetta um innihaldið í uppgávuni og um, hvussu uppgávan er loyst:

- *”Hóast greiningin sum heild er nøktandi, er tað okkara uppfatan, at greiningin hevur nøkur ikki heilt týðningarleys brek, sum høvdu kunnað styrkt grundarlagið undir niðurstøðunum.”*

Vit hava valt at lata frágreiðing okkara frá 1. februar 2022 standa óbroytta og ikki knýta møguligar broytingar ella rættingar úr eftirmetingarfrágreiðingini upp í okkara frágreiðing.

Vit viðgera tó í hesum skrivi tey ”ikki heilt týðningarleysu brek”, sum eftirmetingartoymið hevur funnið.

Stutt gjøgnumgongd av eftirmetingartáttunum A til G

Eftirmetingartoymið hevur funnið sjei ”ikki heilt týðningarleys brek”, sum eru táttur A til G. Tey verða viðgjörd hvørt sær niðanfyri.

Ad. A: Kapping millum alment felag og privat felag/feløg

Eftirmetingartoymið:

Vit halda ikki, at tað er nóg væl lýst, hvørjar fortreytir skula vera loknar til tess at tryggja fría og javna kapping á einum marknað, har eitt alment felag kappast við privat felag/feløg.

Vit halda, at tað er greitt stillað upp, hvørjar fortreytir skula verða loknar til tess at tryggja fría og javna kapping. Vit vísa serstakliga til kap. 2 við yvirskriftini: ”Fortreytir til tess at tryggja góð marknaðarviðurskipti”.

Tað er tó rætt, sum eftirmetingartoymið vísir á, at tað verður ikki serstakliga viðgjørt í okkara frágreiðing, um tað ger nakran mun fyri áðurnevndu fortreytir, at talan er um eitt alment felag í kapping við privat feløg.

Viðvíkandi um tað møguliga kundi gjørt mun, at talan var um eitt alment felag, nevnr eftirmetingartoymið hetta:

”Til dømis skuldi tað almenna felagið ikki kunnað byrjað við at útvega sær minni figgingarútreiðslur ella á annan hátt minni útreiðslur (t.d. við kostnaðarbýti í starvsfólkavirki), enn eitt privat felag av sama slag hevur møguleika til í kappingini.”

Yvirskipað halda vit ikki, at spurningurin viðvíkjandi almennum ognarskapi ger nakran mun fyri okkara niðurstøður viðvíkjandi sundurskiljing – ella tann máta, sum frágreiðingin eigur at lesast og tulkast. Tað eru serliga tvær grundir til tað.

Fyri tað fyrsta vilja vit vísa á, at vit eru bidnir um at kanna ávirkanina av sundurskiljing – og ikki spurningar um privatan ognarskap. Vit hava tikið tað sum eina fortreyt fyri okkara greining av møguligari sundurskiljing, at FT og tess dótturfeløg skulu framhaldandi vera almenn ogn, uttan mun til hvussu sundurskiljingin verður. Okkara greining gongur sostatt út frá, at ætlanin er at skapa eina støðu, har ið kappingin er so frí og jøvn sum møguligt – við teirri fortreyt, at FT og tess dótturfeløg kortini skulu vera almenn ogn. Hóast aðalreglan kann vera, at kappingin fær ongantíð verið *heilt* jøvn, av tí at eitt alment felag er á marknaðinum, halda vit ikki, at tað ger nevniverdan mun fyri greiningina av, hvat sundurskiljingarmodell gevur *javnast* kapping.

Í øðrum lagi halda vit ikki, at tað hevur stóra praktiska ávirkan á *smásølukappingina*, at FT-samtakið er almenn ogn. FT-samtakið er sum heild sjálfviggjandi í dag. Harafturat – og um so er, at sundurskiljing fyrst og fremst miðar eftir at skapa fría og javnbjóðis *smásølukapping* sum gjørligt – halda vit, at fyrimunirnir við at vera almenn ogn fara væntandi at vera avmarkaðir hjá einum smásølufelag, við avmarkaðum tørvi á íløgum.

Ad. B: Greiningini vantar greiða og avgjørda avmarking av marknaðinum

Eftirmetingartoymið:

Vit halda, at greiningin hevði verið greiðari og betur undirbygd, um hon hevði rúmað eini týðiligari og reglufastari avmarking av teimum eygleiddu marknaðinum.

Eftirmetingartoymið viðmerkir, at vit í frágreiðingini skilja ímillum undirstøðukervi og smásølumarknað, og siga seg vera samd um, at henda skilmarking er viðkomandi.

Eftirmetingartoymið saknar tó eina meira avgerandi avmarking av hesum marknaðum og eisini eitt kjak um m.a. møguligar munir á teimum fortreytum, sum krevjast til tess at skapa vælvirkandi kapping á hvørjum marknað.

Vit halda ikki, at ein meira avgerandi avmarking av marknaðinum ella eitt kjak um møguligar munir hevði givið aðrar niðurstøður.

Yvirskipað skilja vit tað soleiðis, at møgulig framhaldandi sundurskiljing av Føroya Tele hevur fyrst og fremst til endamáls at skapa eina betur virkandi smásølukapping – bæði viðvíkjandi fastnets- og fartænastum – við at minka um eggjan til ella móguleikan til mismun viðvíkjandi atgongd til tað undirstøðukervi, sum er alneyðugt, tá ið talan er um smásølutænastur.

Av tí at undirstøðukerviskappingin á fartelesfonøkinum kortini er partvíst bundin at at hava atgongd til ognir hjá NET, sum eru stýrdar av NET, fer ein sundurskiljing eisini móguliga at kunna skapa eina betur virkandi undirstøðukerviskapping í hvussu er á fartelesfonøkinum.

Vit skulu niðanfyrri greiða frá nøkrum tankum, sum eru grundarlag undir okkara greining.

Undirstøðukervi – fastnet

Viðvíkjandi marknaðinum fyri fastnetsundirstøðukervi, t.e. tí undirstøðukervi, sum er grundarlag undir fastnetssmásluloysnum, skrivaðu vit í frágreiðingini: ”NET eigur og rekur í dag einasta kopar- og fipurnetverk í Føroyum. Tað er sostatt eingin verulig kapping á tí undirstøðukervinum. Í øðrum londum eru stundum fleiri feløg (t.d. eisini orkufeløg), sum gera íløgur í fipurundirstøðukervi. Tað er tó, sum er, ikki væntandi, at slik kapping verður í Føroyum – hvørki í mun til backhaul ella viðvíkjandi sambandi tilheimahús.”

Harafturat skrivaðu vit: ”Við stóði í samrøðum síggja vit, at fleiri av teimum spurdu hildu, at undirstøðukerviskapping í Føroyum í fastneti er órealistisk júst vegna Føroyalands stóð.”

Í Føroyum eru við øðrum orðum ikki stórar væntanir um meira undirstøðukerviskapping á fastnetsøkinum, uttan mun til hvussu sundurskiljingin verður gjørd.

Um ”kappingin” um at vera einasti verktakari, sum ger íløgur í fipur, er vælvirkandi, kannaðu vit ikki nærri.

Tað tykist trúligt, at NET – sum tað virki, sum eigur koparnetverkið og/ella sum alment felag – kundi havt ein fyrimun, um tað var tann einasti verktakari, sum skal gera íløgur í fipur (t.d. við at hava bestan móguleika at grava kopar niður ella betri atgongd til fígging.)

Men eftirsum vit vænta, at valið av sundurskiljingarmodelli fer ikki at hava nevniverða ávirkan á hesar kappingarrørslur (av tí at NET í øllum førum fer at eiga koparnetið og vera almenn ogn), og eftirsum tað eru avmarkaðir menningarmóguleikar til parallell netverk, mettu vit, at spurningurin um, hvørjar treytir móguliga kundu skapa betur virkandi undirstøðukerviskapping á fastnetsøkinum, var ikki týðningarmikil fyri okkara greining av sundurskiljing.

Undirstøðukervi – mobil

Viðvíkjandi marknaðinum fyri mobilundirstøðukervið, t.e. tað undirstøðukervið, sum er grundarlagið undir mobilsmásluloysnum, skrivaðu vit í frágreiðingini: ”Í dag eru tvey mobilnetverk í Føroyum, sum kappast, sum eru ogn hjá ávikavist Samskipti og Nema.” Sum sagt í frágreiðingini skal ”mobilnetverk” í hesum samanhangi skiljast sum: ”... samansetingin av virknari netverksútgerð, herímillum antennum (kallast eisini radio access network ella RAN), spektrumloyvum og einum ’core’ netverki.” Og eisini sum sagt: ”Hvørki Samskipti ella Nema eiga ella stýra beinleiðis master, framføring til master (við kopari ella fipuri) ella ’backhaul’. Bæði Samskipti og Nema keypa hesar veitingar frá NET til tess at fáa boðið mobiltænastur út á smáslumarknaðinum.”

Harafturat skrivaðu vit: ”Kortini verður kanska í framtíðini vantandi kapping á mobilnetinum á undirstøðukervinum, tá ið tað komandi 5G-netið verður veruleiki. Hetta hevur samband við, at tað er sera kostnaðarmikið at gera íløgur í parallell undirstøðukervi. Vit vita ikki vist enn, um Nema kann ella vil gera íløgur í sítt egnu 5G-netverk. Meginparturin av teimum, sum blivu spurð í samrøðum, søgdu, at tey vænta, at tað bara verður eitt 5G-mobilnetverk í Føroyum í framtíðini, allarhelst eitt hjá Samskipti.”

Sostatt verður møguliga í framtíðini vantandi undirstøðiskerviskapping á mobiløkinum, uttan mun til sundurskiljingarmodell – har ið undirstøðiskerviskapping á mobiløkinum skal skiljast sum kapping millum fleiri feløg hvørt við sínari 5G antenu og spektrumloyvum.

Vit fara tó í hesum skrivi at nýta høvið til at leggja dent á, at framhaldandi sundurskiljing møguliga kann bøta undirstøðukerviskappingina á mobiløkinum. Tað verður at henda, um/har mismunur er í dag í sambandi við atgongd til teir partar av undirstøðukervinum, sum triðipartur skal keypa frá NET, t.d. atgongd til master ella framføring til master.

Sum lýst í frágreiðingini upplivir Nema í dag, at *”NET gevur Samskifti forrætt við at dagføra mastrar og samband við mastrar, sum mobilnetverkið hjá Samskifti vil hava fram um mobilnetverkið hjá Nema”*, og Nema upplivir eisini, at *”Samskifti fær, sum tey siga, fyrr upplýsingar um, at nýggjar mastrar verða bygdar, og fær tískil móguleika at fáa tað strategiskt besta plássið á mastrini.”*

Um so verður frameftir, at Nema ella aðrir triðjapartar enn hava brúk fyri at seta antennur á mastrarar hjá NET og/ella vilja uppstiga sambandið við masterstøður, fer ein framhaldandi sundurskiljing sostatt kanska at bøta korini fyri fríari og javnari kapping viðvíkjandi marknaðinum fyri mobil- og undirstøðukervi. Hetta verður kortini minni tíðarbært í framtíðini, um/tá ið tað kortini bert eru ráð til, at eitt felag ger íløgur í 5G.

Smásøla – fastnet

Viðvíkjandi marknaðinum fyri fastnetssmásølutænastur, t.e. tær tænar, sum endabrákarin keypir heima, sum t.d. breiðbandssamband um kopar ella fípur, fer ein framhaldandi sundurskiljing at kunna skapa fríari og javnari kapping á smásøluøkinum við ivaleyst at tryggja, at NET ikki longur verður eggjað til at gera mismun millum smásøluverktakarar og geva sínum egna felag betri sòmdir viðvíkjandi atgongd til fastnetsundirstøðukervi – sum er avgerandi, tá ið ein skal bjóða fastnetssmásølutænastur.

Eftirmetingartoymið viðmerkir, at vit brúka orðið ”veikur” um smásølukappingarstøðuna í Føroyum. Vit kunna í hesum skrivi nágreina, at orðið ”veikur” (skrøbelig) verður brúkt um kappingarstøðuna fyrst og fremst vegna talið á kappingarneytum á marknaðinum (bara tveir: Samskifti og Nema) og støddina á marknaðinum (bara umleið 20.000 endabrákarar á fastnetsmarknaðinum).

Støðan í nógvum londum er so, at har eru antin a) fleiri enn tvey stór virki á smásøluarknaðinum og/ella b) nógv fleiri viðskiftafólk, men í Føroyum er tað soleiðis, at um bara nøkur fá túsund viðskiftafólk flyta seg, kann tað oyðileggja handilin hjá einasta verandi kappingarneyta (um / tá ið ein slík viðskiftafólkaflyting t.d. hevði við sær, at tað virkið bleiv ov lítið til at virka.)

Smásøla – mobil

Viðvíkjandi marknaðinum fyri mobil-smásølutænastur, t.d. mobilhald o.a., fer framhaldandi sundurskiljing eisini har at skapa fríari og javnari smásølukapping.

Mekanismar, sum hevði gjørt smásølukappingina fría og javna, hevði fyrst og fremst verið størri kapping á undirstøðukervinum. Um allir partar heilt vist høvdu somu atgongd til

ognirnar hjá NET, hevði tað veitt bestu kor til undirstøðukerviskapping millum tey ymisku mobilnetverkini, og sama atgongd til mobil-undirstøðukervið hevði skapað grundarlag fyri eini virknari smásølukapping á mobiløkinum.

Mekanismen, sum er lýst omanfyri, virkar tó bara, um tað finnast fleiri mobilnetverk, sum kappast – eins og tað er t.d. í dag í við 4G. Um tað á hin bógvin bara er eitt 5G mobilnetverk, skulu allir partar hava somu atgongd til tað netverkið, fyri at smásølukappingin kann gerast vælvirkandi.

Eins og vit lýsa í uppískoytinum til frágreiðingina, fer ein skipanarlig sundurskiljing, sum ikki flytur mobilnetið til NET, sostatt ikki neyðturviliga at vera nóg mikið til at skapa grundarlag undir eini vælvirkandi smásølukapping á mobiløkinum: *”Um so er, at Nema skal leiga seg inn á netverkið hjá Samskifti, er vandi fyri, at somu trupulleikar, sum vóru atvoldin til hesa frágreiðing – nevniliga vantandi gjøgnumskygni og álit, og illgruni um mismun – eisini í framtíðini fara at gera seg galdandi viðvíkjandi atgongd til mobilundirstøðukervið.”*

[Ad. C: Vantandi greið støðutøka til niðurskurð millum virksemispartarnar í Føroya Tele.](#)

Efirmedingartoymið:

Vit halda, at greiningin hevði verið greiðari og betur undirbygd, um hon hevði rúmað einari týðiligari og reglufastari avmarking av teimum eygleiddu marknaðunum.

Eftirmedingartoymið ger vart við, at spurningurin um, hvar ognir og virksemin í sambandi við eitt nýtt 5G netverk skulu leggjast – antin í Samskifti ella NET – skuldi verið viðgjørdur sum innbygdur partur av sjálvari uppgávuni – og ikki í einum uppískoyti. Eftirmedingartoymið saknar eisini, at okkara greining gevur *”tað tøkniliga ella tað figgjarliga grundarlagið fyri, hvar ið 5G skal leggjast.”*

Vit eru samd við metingartoymið um, at hesin spurningur kundi verið viðgjørdur meira miðstillað. Men nevndarformenninir í FT og NET bóðu okkum um at hava henda partin skildan frá frágreiðingini sum ein sjálvstøðugan part í einum uppískoyti, og eisini um ikki at fara í staklutir viðvíkjandi verksetan av framtíðaravgerðum um, hvar 5G netverk skal leggjast, í Samskifti ella NET. Vit gjørdur sjálvsagt eftir áheitanini.

Viðvíkjandi tí tøkniliga og/ella tí figgjarliga grundarlagnum kunna vit vísa á, at vit hava ikki funnið góðar grundgevingar fyri, at 5G-netið eigur at leggjast í Samskifti. Sum sagt í frágreiðingini:

”Í samrøðum hava summir virkandi eisini talað fyri, at staðseting av mobilnetinum í NET kann geva vánaligari ella seinni iløgur, enn Samskifti annars hevði gjørt – ávísandi vantandi samband við endabrákararnar. Henda grundgeving hevur tó ikki stóran týðning av 3 grundum. Fyri tað fyrsta verður ikki hildið, at vantandi samband við viðskiftafólk er ein trupulleiki í dag í mun til iløgurnar hjá NET í fastnetið. Í øðrum lagi eigur NET at hava stóran áhuga í at lata tær veitingar, sum endabrákarin biður um, av tí at tað fer óbeinleiðis at geva eftirspurning eftir teirra tænastráttum frá smásøluverktakarunum. Í triðja lagi hava vit skilt gjøgnum samrøður, at vantandi samband við viðskiftafólk verður ikki hildið at vera

stórir trupulleiki í øðrum londum, har partur av mobilnetinum liggur í netfelagnum. Tað skuldi sostatt verið møguligt at bøtt um møgulig brek í sambandinum millum NET og endabrákarans tørv við vælórðaðum sáttmálum, soleiðis at NET er sáttmálabundið at veita tað, sum smásøluverktakarinn hevur tørv á.”

Vit halda tó, at ein møgulig kappingarbreyt kann verða mist við at leggja 5G-netið í NET, tí at tá verður tað bert ein vinnurekandi, sum stýrir øllum undirstøðukervinum. Eftirmetingartoymið setur spurnartekn við hesa møguligu kapping, av tí at Samskipti og Net hava kortini sama ognara:

”Greiningin hevur ta niðurstøðu, at tað er møguligt at fáa betri undirstøðukerviskapping, um / tá ið 5G í framtíðini fer veruliga at koma í staðin fyri fípur heima hjá fólki. Tað eru vit samd um, men hetta er tó ikki galdandi, um kappingin bert verður millum eitt (alment) reint undirstøðukervisfelag og eitt alment smásøluverktakarinn við sínum egna 5G, og tað kann henda, um bert SAMSKIFTI men eingi privat vilja gera íløgur í 5G.”

Vit viðurkenna, at kappingin hevði kanska ikki verið so sterk, sum um tey bæði feløgin hövdu hvør sín ognara. Vit halda tó við sama lag, at sundurskild feløg við hvør síni stjórn, framtíðarætlan, lønarskipan o.ø. kunnu hava sterkari kapping um undirstøðukervið. Henda kapping kundi kanska komið í, serliga tí at ognarin í hesum føri ivaleyst ikki fer eftir maksimumvinningi – og sostatt stúrir minni fyri, at annað felagið marvar av vinninginum hjá hinum.

Eftirmetingartoymið viðmerkir eisini soljóðandi:

”Eftir okkara áskoðan kundi skipanarlig sundurskiljing møguliga gjørt tað lættari og sjálvsagðari at vera virkin ognari á undirstøðukervisøkinum, av tí at eitt sundurskilt undirstøðukervisfelag neyðturviliga noyðist at seta síni egna mál og sína egna framtíðarætlan, leyst av smásøluverktakarinum. Hetta verður ikki nevnt í greiningini.”

Vit taka undir við hesari áskoðan. Sum nevnt í okkara frágreiðing viðvíkjandi fráskildum NET, tá ið eisini mobilnetið er vorðið yvirflutt: *”vantandi kapping um undirstøðukervi kann í vissan mun endurgreiðast av virknum ognarskapi, um / tá ið ognarin – í hesum føri Føroyaland – stýrir ílögum eftir øðrum endamálum enn bara fíggjarligum áhugamálum.”*

Ad. D: Virðisáseting av sundurskildum feløgum

Eftirmetingartoymið:

Vit halda, at í teimum førum, tá ið greiningin viðger virðisáseting av sundurskildum virkseminum, verður tað gjørt úr skeivum sjónarhorni og óneyðuga neyvt, og ein tykist vera bundin at útgangsstøði í núverandi støðu. Ein tykist eisini vera bundin at tí fatan, at undirstøðukervið skal sundurskiljast frá Føroya Tele í førum, tá ið tað tykist natúrligari, at smásøluverktakarinn verður skildur frá.

Eftirmetingartoymið setur spurningin, um tað er undirstøðukervisparturin, t.e. felagið NET, sum skal skiljast frá FT, ella smásøluparturin, t.e. Samskifti, sum skal skiljast frá, um so er, at tað skal henda ein skipanarlig sundurskiljing. Eftirmetingartoymið ger hesa niðurstøðu við støði í einari lítlari greining av roknskapartølum, at tað er *”mest naturligt at hugsa sær, at sundurskiljing verður gjørd best við at skilja smásølupartin frá verandi samtaksskipan.”*

Vit gera vart við, at okkara uppgáva var soleiðis orðað:

”Útboð av uppgávuni at evna til eina frágreiðing um felagsrættarligt sundurbýti (ognarliga sundurskiljing) av P/f Net”

Hendan orðing bendir í útgangsstøði á, at tað NET, sum verður fráskilt.

Vit eru tó samdir við eftirmetingartoymið um, at ein møgulig sundurskiljing av FT í verki kann gerast á ymsan hátt. Vit eru eisini samdir við eftirmetingartoymið um, at ein eigur at hava útgangsstøði í spurninginum um virðisáseting. Vit eru serliga samdir um hesa áskoðan:

”Smásøluparturin kundi síðani verið frábyttur við fæfeingi, sum skal svara til felagsins tørv, men eisini skal svara til ta virðisáseting, sum kann væntast, at eitt samsvarandi privat felag hevði havt. Hette er ein fortreyt fyri at skapa javna kapping.”

Ad. E: Samvirkanarárin (synergieffekter) og fíggingarútreiðslur

Eftirmetingartoymið:

”Vit halda, at greiningin, tá ið hon viðger samvirkanarárin og fíggingarútreiðslur, bara sær støðuna út frá eini meting av missi/vinningi og ikki í nóg stóran mun setir tað í samanhag við eina støðu, har ið endamálið er jøvn kapping millum eitt alment felag og privat felag/feløg. Har er heldur ikki umrøða av møguligum frimunum av framhaldandi sundurskiljing.”

Eftirmetingartoymið vísir á, at møgulig samvirkanarárin millum NET og Samskifti er eitt, sum kann órógva fría og javnbjóðis kapping.

Tað er rætt, at kappingin millum Samskifti og Nema (og aðrar triðjapartar) fær ikki verið heilt javnbjóðis, um Samskifti hevur færri útreiðslur til íbinding til NET.

Tað er eisini rætt sæð av eftirmetingartoyminum, at í sambandi við at náa javnbjóðis kapping má tað síggjast sum ein frimunur og ikki ein vansi, at møgulig samávirkanarárin verða tálmað.

At samvirkanarárin kortini fyrst og fremst verða jaliga lýst í frágreiðingini og umrødd sum møguligur "kostnaður" í sambandi við møguliga sundurskiljing er av tí, at vit royna at lýsa tann "prís", sum ein sum samfelag (eitt nú brúkarar og ognarar) møguliga má gjalda fyri at fáa fríari og javnari kapping.

Hetta er viðkomandi, um so er, at politikarar hava onnur endamál aftur at fríari og javnbjóðis kapping – sum t.d. at minka samfelagsútreiðslurnar og/ella tryggja brúkarum lægri prísir. Vit halda ikki, tað er trúligt, men sum aðalregla kundi ein skipanarlig sundurskiljing t.d. gjørt, at brúkaraprísir fóru upp, um tann betra (fría og javnbjóðis) kappingin, sum trýsti margurnar, ikki var nóg mikið til at endurgreiða mist samvirkanarárin – t.e. um vinningurin gjørdist minni, men útreiðslurnar gjørdust størri. Tað er hetta sjónarhornið, vit royna at lýsa við at umrøða samvirkanarárin sum eitt, sum møguliga "verður mist".

Eftirmetingartoymið viðmerkir eisini, sum rætt er, at vit í frágreiðingini ikki umtala teir møguligu fíggjarligu fyrimunirnar, sum kundu komið av eini framhaldandi sundurskiljing. Tað er rætt, at sundurskiljing sum aðalregla kann hava effektivisering við sær – og tað hevur ivaleyst eisini verið ein partur av orsökini til, at almenn samskiftisfeløg í summum londum hava sjálvi valt sundurskiljing (t.d. TDC í Danmark, sum tó eisini kann hava viljað sundurskilt ognirnar til tess at varpa ljós á virðið av hvørji ogn sær við sølu til triðjapart fyri eyga). Vit valdu at lata vera við at viðgera hesar møguligu fyrimunir í frágreiðingini av tveimum grundum: 1) Vit funnu í okkara samrøðum eingi tekin til, at framhaldandi sundurskiljing veruliga fór at fremja effektiviseringar í Føroyum, og 2) um so er, at tað finnast effektiveringsmøguleikar í sambandi við framhaldandi sundurskiljing, skuldi sum útgangsstøði verið væntað, at FT, sum er eitt virki, sum arbeiðir fyri vinning, longu hevði skipað virkið, so at teir vórðu gagnnýttir.

Ad. F: IT

Eftirmetingartoymið:

Vit halda, at greiningini vantar umrøðu av teimum møguligu KT-trupulleikum, sum høvdu fylgt einari sundurskiljing.

Eftirmetingartoymið sóknast eftir eini viðgerð av teimum møguligu KT-trupulleikum, sum høvdu fylgt einari sundurskiljing. Eftirmetingartoymið skrivar soljóðandi:

"KT-skipanir eru ofta handilsliga avgerandi og tongdar at stórum kostnað. Vit hava onga nágreiniliga vitan um KT-skipanir hjá Føroya Tele, men ofta eru trupulleikar við at menna og (skilja sundur?) stórar KT-skipanir. Hesin táttur er stórt sæð ikki viðgjørdur í greiningini, og tað hevði verið betri, um greiningin hevði havt hetta við og hevði sagt bart út, um KT-økið kundi vera atvold í trupulleikum ella stórum kostnað í eini sundurskiljing – ella ei."

Tað er rætt, at KT-trupulleikar í summum londum hava verið ein týðandi tástur í sambandi við avgerð um, um ella hvussu ein kann ella skal fremja skipanarliga sundurskiljing.

Hetta økið er ikki gjølla viðgjørt í okkara frágreiðing, tí at vit sóu ikki tekin um, at tað fóru veruliga at verða stórir trupulleikar í hesum sambandi í Føroyum. Í samrøðum við fólk í leiðslustørvum í FT fingi vit ta greiðu fatan, at tað ikki høvdu verið nevnið KT-trupulleikar í sambandi við, at ein antin skipanarliga skildi NET og FT sundur ella framdi framhaldandi virkisliga sundurskiljing.

Orsøkin til, at tað høvdu ikki verið nevnið trupulleikar í sambandi við sundurskiljing, kann m.a. vera, at FT longu hevur roynt at býta KT-skipanir sundur. Í metingini hjá SPEKT frá mars 2019 verður sagt soleiðis:

”Føroya Tele hevur ætlanir um at fáa supportskipanina skifta út, soleiðis at NET, Samskipti og móðurfelagið øll hava hvør sína supportskipan. Tá ið tær nýggju supportskipanirnar eru liðugt mentar um 3-5 ár, verða allir úbjóðararnir javnstillaðir í útgangsstøði.”

Ad. G: Føroya Tele samtakið og menningin av fjarskiptisnetinum í Føroyum

Eftirmetingartoymið:

Vit halda, at viðgerðin av, hvørjar avleiðingar standast av eini sundurskiljing fyri samtakið Føroya Tele, og hvussu tað fer at ávirka menningina av fjarskiptisnetinum í Føroyum, er ov grunn.

Eftirmetingartoymið vísir á, at ein skipanarlig sundurskiljing av FT hevði kunnað fingið feløgini at viknað, tí at tey bæði feløgini hvørt sær ”standa nakað veikari figgjarliga”.

Eftirmetingartoymið vísir á, at tað kundi eisini verið ein styrki hjá teimum sundurskildu feløgnum at havt hvørt síni mál, framtíðarætlanir og hugsjónir, og at feløgini kundu verið effektivari.

Eftirmetingartoymið saknar í hesum sambandi neyvari kjak um, um ein skipanarlig sundurskiljing samanlagt hevði gjørt móguleikarnar verri ella betri til at røkka málinum um góðsku/prís á fjarskiptisøkinum – fyri undirstøðukervi og smásølu hvørt sær.

Tað er eyðvitað ómøguligt at siga neyvt. Hvussu marknaðurin fer at broytast í teimum ymsu pallsetingunum. Vit halda tó, at vit hava viðgjørt hendan spurning í frágreiðingini, sí t.d. tabell 28 og tabell 29 og reglubrotini har í nánd. Vit endurgeva her høvuðsniðurstøðurnar.

Undirstöðukervi

Sæð yvirskipað ber ekki til at siga, um ein skipanarlig sundurskiljing hevði bøtt um ella minkað móguleikarnar til at rækka endamálunum um góðsku/prís viðvíkjandi undirstöðukervi, tí at skipanarlig sundurskiljing fer at hava við sær *”Móguleika til sterkari kapping millum fípur og 5G – men eisini móguleika til vánaligari figgingarkor”*. Sostatt er bæði okkurt, sum talar fyri, at móguleikarnir at rækka málunum verða betri, men eisini okkurt, sum talar fyri, at móguleikarnir verða verri.

Vit kunnu fyrst greiða frá, hví móguleikarnir kunnu versna. Tað er rætt, at skipanarlig sundurskiljing kann gera, at NET og/ella Samskifti hvørt sær standa *”eitt sindur veikari figgjarlaga”*. Sum vit skriva í frágreiðingini: *”... ein skipanarlig sundurskiljing fer at kunna skerja framtíðariløgur í fastnets- og mobilundirstöðukervið hjá NET og/ella Samskifti, um / tá ið ein sundurskiljing ávirkar figgingarmóguleikarnar neiliga, tí at NET og/ella Samskifti stendur/standa veikari einsamalt/einsamøll, tá ið tey skula læna pengar.”*

Høvuðsatvoldin til, at NET og/ella Samskifti høvdu staðið veikari, er, at tað hevði komið ein størri váði í sambandi við teirra vinning av undirstöðukervinum.

Í dag er tað soleiðis í útgangsstøðinum, at FT kann vera víst í at hava ein ávísan vinning av undirstöðukervinum, um so endabrukari velur breiðband heima um kaðal (kopar ella fípur) ella um mobil. Viðvíkjandi undirstöðukervisvinninginum hevur FT bara tann váða, at endabrukarin kann velja eina loysn, sum brúkar antenu og spektrum hjá Nema – eisini í slíkum føri tjenar FT við at leiga út mastrar, backhaul o.a. Um so verður, at Samskifti verður einasti 5G-ognari, fer eisini hesin váði at hvørva.

Í eini skipanarligari sundurskiljing av NET fer kortini at vera størri ótryggleiki í sambandi við vinning í hvørjum felag sær. Eitt sundurskilt NET fer at uppliva váðan við móguligum skifti frá fastneti til mobil, og sostatt hevði partur av undirstöðukervismarguni í slíkum føri verið mistur til annað felag (Samskifti) – ein váði sum annars í dag við ongari sundurskiljing er ’innanveggja’ í FT. Á sama hátt hevði eitt sundurskilt Samskifti upplivað váða mótvegis skifti frá mobil til fastnet.

Hesin váði í sambandi við undirstöðukervisvinningin hevði kanska skert figgingarmóguleikar hjá NET og Samskifti. Sum sagt í frágreiðingini: *”ein banki kundi kanska verið trekari at lænt einum virki pengar, sum bert eigur eitt slag av netverksundirstöðukervi.”*

Sum vit lýsa í frágreiðingini er tó ikki vist, at hesin váðin er so stórus trupulleiki í verki:

”Hesin váði kann tó avmarkast, um rætt kapitalkervi verður tryggjað í teimum nýggju feløgnum. Royndir úr Danmark – har ein skipanarlig sundurskiljing bleiv gjørd av handilsligum grundum – benda á, at skerdir figgingarmóguleikar av eini sundurskiljing ikki neyðturviliga nýtast at vera ein stórus trupulleiki.”

Harafturat er eisini okkurt, sum talar fyri, at skipanarlig sundurskiljing í grundini hevði bøtt um móguleikarnar at rækka málunum um góðsku/prís. Skipanarlig sundurskiljing kundi sostatt móguliga havt betri og/ella skjótari íløgur í undirstöðukervi við sær, eisini hóast figgingin varð skerd.

Tað er, tí at ein skipanarlig sundurskiljing hevði havt økta undirstøðukerviskapping við sær, sum átti at elvt til sterkari eggjan til at gera íløgur í undirstøðukervið. Eftirmetingartoymið setir spurnarteking viðvíkjandi hesari møguligu kapping vegna tess, at bæði NET og Samskifti fara at hava sama ognara, men sum nevnt omanfyri eru vit ikki fult so ivaskygd.

Sum umrøtt í uppískoytinum fara báðar áðurnevndu ávirkanir – t.e. bæði møguliga neilig ávirkan av skerdari fígging og møguliga jalig ávirkan av kapping – at falla burtur, um / tá ið ognir og virkseimi, sum hava samband við mobilnetið, eisini verða fluttar til NET. Um mobilnetið verður flutt til NET sum partur av sundurskiljingini, halda vit tískil, at møguleikarnir at røkka málunum um góðsku/prís í sambandi við *undirstøðukervi* høvdu verið rættiliga óbroyttir í mun til í dag.

Smásøla

Samanlagt fer ein skipanarlig sundurskiljing at geva betri møguleikar at røkka málunum um góðsku/prís í sambandi við smásølu, tí at hon hevur við sær ”Meira gjøgnumskygni og álit” og ”Færri møguleikar at fremja mismun”. Fortreytirnar fyri virknari kapping verða sostatt betri. Soleiðis kundi ein væntað betri góðsku í teimum viðurskiftum, sum liggja innan fyri smásølukapping (sum t.d. kundatænastu) og/ella lægri brúkaraprísir vegna lægri vinningskrøv (markups) yvir útreiðslum.

S.